

No 13 (13) (2017)

P.2

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilii - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

EARTH SCIENCES

<i>Lukashova O.P., Bogatyrev Margarita A., Denisova E.A., Dimitrov E.S., Hydrometeorology K. E.</i>	
NATURAL BACKGROUND GEOCHEMICAL CHARACTERISTICS OF THE SNOW COVER IN FOREST-STEPPE LANDSCAPES KURSK REGION.....	4

ECONOMIC SCIENCES

<i>Aleksunin V.A., Chernaya M.A.</i>	<i>Savchenko O.V., Rudenko O.A.</i>
MARKETING RESEARCH	ECONOMIC AND EVALUATION OF
PHARMACEUTICAL BRANDS.....	INVESTMENT ACTIVITY IN INDUSTRIAL
9	ENTERPRISES 17
<i>Nazaeva M.I.</i>	
THE ROLE OF TOURIST ATTRACTION IN THE SYSTEM OF TOURISM MANAGEMENT OF CHECHEN REPUBLIC.....	13

GEOLOGICAL AND MINERALOGICAL SCIENCES

<i>Petrova L.V., Zaynagalina L.Z., Almuhametova E.M., Petrov V.A., Miller, A.F.</i>	<i>Petrova L.V., Zaynagalina L.Z., Petrov V.A., Vorsina N.A.</i>
METHODS OF LIMITING WATER PRODUCTION AT THE PRIOSKOYE FIELD.....	MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE GROWTH OF HEAVY OIL PRODUCTION IN RUSSIA 28
23	

JURIDICAL SCIENCES

<i>Bakulina S.V.</i>	<i>Krasnov Y.V.</i>
FOREIGN EXPERIENCE OF VESSELS FOR CONSIDERATION LAND DISPUTES.....	INSTITUTE OF NON-COMPETITION AGREEMENT IN LABOR RELATIONS: FOREIGN EXPERIENCE AND POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE 34
31	

PEDAGOGICAL SCIENCES

<i>Bunkova A.D., Farkhadshin A.M.</i>	<i>Filippenko N.A.</i>
SPECIFICS OF CARRYING OUT OCCUPATIONS OF STUDIO OF COMPUTER CREATIVITY	MUSIC TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS AND MUSIC TEACHERS IN UKRAINE AND POLAND: COMPARATIVE ANALYSIS 48
38	
<i>Gerasimova M., Ivanov A.</i>	<i>Cherepanova E.A., Nikitina E.Yu.</i>
COMPRESSION TEXTS AS INSTRUMENT OF FORMATION L COMPETENTIALS THE WORKERS OF MANUFACTURING.....	PEDAGOGICAL CONDITIONS OF INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT FOR NON- LINGUISTIC UNIVERSITY STUDENTS' SPECIALITY. 52
41	
<i>Tamozhska I.V.</i>	
THEORETIC AND METHODOLOGICAL BASES OF ACADEMIC AND TEACHING STAFF SELECTION AT SAINT VOLODYMYR UNIVERSITY DURING 1884-1990 (EXPERIENCE AT MEDICAL FACULTY)	43

и сохранности окружающей среды. Для этого, в числе прочих условий, необходимо тесное сотрудничество и «педагогов-физиков» и «педагогов-лириков». Мы убеждены, что умение устанавливать действенные межпредметные связи в ближайшее время станет одним из признаков педагогического профессионализма.

Конечно, в небольшой статье мы не смогли раскрыть все стороны, поднятой нами проблемы, осуществления взаимосвязей общего и профессионального образования. Мы попытались рассмотреть лишь один ее аспект и привлечь к ней внимание наших коллег, приглашая педагогов общего и специального образования к широкой дискуссии.

Список источников

1. Вернадский В. И. Несколько слов о носфере. Успехи современной биологии" – М.: No. 18, вып. 2, стр. 113- 120, 1944 г
2. Кабанова-Меллер Е.Н. Учебная деятельность и развивающее технологии. – М.: АПК и ППРО, 2002, - 254 с..
3. Калмыкова З.И. Продуктивное мышление как основа обучаемости. – М.: Педагогика, 1981, 200 с.
4. Иванов А.Ю. Разработка и практическое применение компьютерных технологий профессионального обучения. – СПб.: ИПК СПО, 2006. – 65 с.
5. Соколов А.Г. Концепция и практика системного управления профессиональными учебными заведениями. – СПб., 2000. – 270 с

Тамозьська І.В.

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри мовної підготовки Центру міжнародної освіти Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОБОРУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА В ПЕРІОД 1884 – 1900 рр. (З ДОСВІДУ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ)

THEORETIC AND METHODOLOGICAL BASES OF ACADEMIC AND TEACHING STAFF SELECTION AT SAINT VOLODYMYR UNIVERSITY DURING 1884-1900 (EXPERIENCE AT MEDICAL FACULTY)

Tamozhyska I.V.

candidate of pedagogical sciences, senior teacher in the department of language training in the Center of the international education Kharkiv National University named by V. N. Karazin

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлені теоретичні і методичні засади відбору кандидатів приват-доцентів на вакантні кафедри медичного факультету в Університеті Св. Володимира в період 1884 – 1900 рр. Відмічено, що мало місце як об'єктивного, так і суб'єктивного ставлення до кандидатів під час виборів на вакантні кафедри, зокрема щодо оцінки їхнього наукового досвіду, якості пробних лекцій.

ABSTRACT

The theoretical and methodical bases of privat-docents candidates selection for vacant departments at medical faculty at St. Volodymyr University during 1884-1900 are illustrated in the article.

It is noticed that the objective and subjective reasons for candidates were presented during an election for vacant departments particularly to evaluate their scientific experience like test lectures.

Ключові слова: Університет Св. Володимира медичний факультет, теоретичні і методичні засади, приват-доценти.

Keywords: St. Volodymyr University, medical faculties, theoretical and methodical bases, privat-docents.

На початок 1884 р. в Університеті Св. Володимира працювали 8 приват-доцентів: на історико-філологічному факультеті – С. І. Бех, В. І. Пьор, на юридичному – Р. І. Базінер та Л. М. Казанцев, на медичному – Е. Х. Мандельштам, Й. Е. Міфле, О. К. Флейшер, М. М. Жук [3, с. 129–131]. До кінця 1884 р. їх чисельність збільшилася до 16. Це пояснюється тим, що набрав чинності новий університетський статут, за яким ліквідовувалася посада доцента. А це значило, що частина штатних доцентів перейшла на посади приват-доцентів. Таким магістрам, як Ю. А. Кулаковський, М. П. Піхно, Л. М. Казанцев, П. Я. Армашевський, з часом надали звання екстраординарних професорів. П. Я. Армашевському навіть довелося для цього брати відгуки

в професорів П. В. Єремєєва й О. П. Карпінського, а також в академіка П. В. Кокшарова.

19 серпня 1884 р. попечитель навчального округу І. П. Новіков одержав від Міністерства народної освіти листа, у якому висловлював занепокоєння тим, що за минулий академічний рік в університеті лише двоє осіб стали докторами медичних наук, а один – магістром російської історії. Міністр народної освіти І. Д. Делянов прохав уточнити ці дані.

4 січня 1885 р. попечитель Київського навчального округу С. П. Голубцов доповів міністру народної освіти про те, що чисельність приват-доцентів в Університеті Св. Володимира була незначною, до

того ж, більшість із них не мала великого педагогічного досвіду. Не вистачало приват-доцентів, які б могли викладати на фізико-математичному й медичному факультетах. Крім того, фінансове забезпечення приват-доцентів і «професорських стипендіатів» бажало кращого, адже коштів для винагороди виділялося обмаль. [1, а. 76 зв., 167, 291].

Призначення на посаду приват-доцента Т. І. Лоначевського-Петруняка мало певні труднощі. Ще працюючи лаборантом кафедри загальної хімії Університету Св. Володимира (з листопада 1868 р.), екстерном закінчив курс Кам'янець-Подільської гімназії. Пізніше переходить лаборантом на кафедру технологічної хімії і в цей же період екстерном складає кандидатський іспит. Захищає магістерську дисертацію «О терпенах и исследование продажи масел критской душицы и кудрявой мяты». У березні 1885 р. прохав надати йому можливість працювати на кафедрі фармації та фармакології, але призначена медичним факультетом комісія визнала, що дисертаційної роботи не містить нового вирішення даної наукової проблеми, тому залишитися на кафедрі він не мав права [1, а. 532 – 535 зв.]. Утім Т. І. Лоначевський-Петруняк завдяки своїй наполегливості в грудні 1885 р. вже викладав в Університету Св. Володимира, а з 1889 до 1920 року став завідувачем кафедри фармації і фармакогнозії. Він був заслуженим ординарним професором, відомим фармакологом. Т. І. Лоначевський-Петруняк вивчав цілющі властивості лікарських рослин, досліджував молекулярні з'єднання, розробляв ефективні методи для очищення води в річці Дніпро.

На своєму шляху до професійного зростання С. П. Томашевський мав неабиякі перешкоди. Починав свою діяльність у клініці проф. М. І. Стуковенкова (1880-х рр.). У 1883 р. під керівництвом професора В. М. Тарановського захистив докторську дисертацію «О влиянии вырезывания первичного сифилитического затвердения на наступление и дальнейшее течение последовательных сифилитических явлений». Але 18 грудня 1885 р. йому було відмовлено в наданні посади приват-доцента через особистий конфлікт із М. І. Стуковенковим. Останній дав нехвальну оцінку науковій праці В. М. Тарановського, відзначивши його самовпевненість, що не підкріплена практичними дослідженнями та науковими фактами. Утім в 1887 р. В. М. Тарановського обирають приват-доцентом шкірно-венерологічної клініки Університету Св. Володимира. На такому рішенні настояв попечитель Київського навчального округу С. П. Голубцов, хоча ректор М. К. Ренненкамф категорично був настроєний проти його кандидатури. При цьому він посилався на циркуляр Міністерства народної освіти від 30 жовтня 1883 р., у якому зазначалося, що особи, які мають політичний компромат, не мають права знаходитися на службі в університеті. У Міністерстві народної освіти запевняли, що С. П. Томашевський мав сумнівну репутацію, адже був знайомий із державними злочинцями, а також негативні моральні якості. На засіданні вче-

ної ради, яке проходило 20 грудня 1887 р., С. П. Томашевського підтримали 39 особи, проголосували «проти» – 31. Через ліміт часу не вислухали точку зору проф. В. В. Чиркова. Виконуючий обов'язки ректора В. Демченко чомусь вважав, що посада приват-доцента йому потрібна виключно з меркантильних міркувань, але все ж таки 11 березня 1887 р. наказав допустити С. П. Томашевського до приват-доцентури. Утім вести в госпіталі паралельний курс з наскірних і сифілітичних хвороб йому було заборонено. Після смерті проф. М. І. Стуковенкова С. П. Томашевському доручають читати лекції з дерматології та сифілідології, які користувалися популярністю серед студентів. Деякий час вимушений був працювати як приват-доцент без будь-якої оплати.

С. П. Томашевський став ініціатором створення Київського сифілідологічного й дерматологічного товариства, що діяло в період 1900 – 1916 рр., а також першим головою цього медичного закладу. У своїй промові він закликав членів товариства проводити заходи з профілактики венеричних захворювань та більше уваги приділяти підвищенню рівня наукових досліджень в галузі дерматології та сифілідології. За його сприянням з'явилася нова будівля госпітальної дерматологічної клініки. Відомий С. П. Томашевський і як прихильник вищої медичної освіти для жінок [2, с. 114–115; 5, а. 4–5, 6–7, 10; 8, а. 1–2 зв.].

У кінці 1885 р. медичний факультет Університету Св. Володимира розглядав кандидатури для кафедри оперативної хірургії. На заміщення посад претендували професор Варшавського університету О. С. Таубер, якого вважали висококваліфікованим хірургом, та приват-доцент Військово-медичної академії М. О. Кругловський, який із 1873 р. був доктором медицини. Планувалося, що вони проведуть дві пробні лекції за вибором факультету. Але 14 листопада 1885 р. міністр І. Д. Делянов заборонив це рішення, акцентуючи увагу на тому, що цим претендентам достатньо отримати відгуки спеціалістів про їх педагогічну діяльність і наукові праці [7, а. 52–53].

У жовтні 1885 р. ректор університету М. К. Ренненкамф запропонував, щоб приват-доценти, як і професори, надавали навчальні програми для затвердження факультетам. Однак 14 листопада міністр наказав: не вимагали від приват-доцентів навчальні програми [13, а. 17–18, 21–22 зв.].

9 жовтня 1885 р. І. В. Радзимовський був затверджений на посаду приват-доцента кафедри оперативної хірургії з другої спроби. На початку листопада 1886 р. він звернувся до попечителя Київського навчального округу з проханням дозволити йому приймати заліки в студентів із хірургічної патології й терапії. Планувалося, що в V–VI семестрах І. В. Радзимовський буде читати 42 студентам курс хірургічної патології (2 год. щотижня), а також проводитиме експерименти на тваринах, демонструватиме результати дії препаратів (1 год. щотижня). Крім того, по вихідних днях буде проводити хірургічні операції в Києво-Кирилівській лікарні,

навчати студентів лікуванню ран. Тому І. В. Радзимовський прохав затвердити його навчальний курс хірургічної патології з десмургією та вченням щодо вивихів і переломів як паралельний. 31 жовтня 1886 р. сповістив про свій намір медичний факультет. І. В. Радзимовський виявив бажання замість оперативної хірургії вести приватний навчальний курс клінічного вчення про хвороби кісток та суглобів, адже в 1881 р. видав наукову працю теоретико-експериментального характеру «О реплантации и трансплантации костей», у якій вперше серед європейських медиків довів наявність ефекту «некроз трансплантату».

5 грудня 1886 р. декан медичного факультету В. А. Субботін заявив ректору, що не схвалює наміри І. В. Радзимовського, тому що не має доказів корисності його занять. Негативно декан поставився й до його прохання щодо можливості проведення заліків, пославшись на невеликий педагогічний досвід І. В. Радзимовського. 13 квітня 1887 р. медичний факультет вирішив: його навчальний курс не вважати паралельним, але надати право на проведення в V семестрі заліку із теоретичної хірургії. Проти цього рішення виступали колишній декан університету В. Суботін, професори Ф. Борнгаунт і С. Чир'єв. Утім 16 травня 1887 р. попечитель заборонив надавати таке право в поточному півріччі [13, а. 2–7, 9–13, 16 зв.].

Іноді необ'єктивне ставлення до кандидатів на приват-доцентські посади мало й інші причини, часто надумані. Двічі подавав прохання на цю посаду доктор медицини В. П. Образцов, бажаючи служити на кафедрі приватної патології й терапії. Першого разу (24 листопада 1887 р.) йому було відмовлено через небажання декана медичного факультету Ф. Ф. Ергардта. Хоча В. П. Образцов повідомляв, що друкував у «Еженедельной клинической газете» важливу наукову працю з проблем гастроентерології. Крім того, 14 січня 1888 р. негативний відгук щодо поведінки В. П. Образцова надійшов від начальника Київського жандармського управління. Удруге (24 лютого 1889 р.) В. П. Образцов подав до університету заяву – і знову відмова через жандармську довідку. У ній стверджувалося, начебто той зухвало поводить себе з громадянами, що не відповідало дійсності [10, а. 5–8]. Насправді, працюючи в Київському військовому госпіталі ординатором, В. П. Образцов не мирився із порядками, що були встановлені головним лікарем. Щоб позбавитися «неспокійного» лікаря, йому наказали виїхати до Мінського військового госпіталю, але В. П. Образцов відмовився й подав у відставку. Працюючи приватним лікарем, набув широкої популярності. Уперше в лікарській практиці домігся визначення окремих органів черевної порожнини в здорової людини шляхом глибокої пальної пальпції. Став відомим також як діагност хвороб серця. Тому з 1891 р. його запросили зайняти в Університеті Св. Володимира посаду приват-доцента, а через 2 роки В. П. Образцов став професором кафедри приватної патології й терапії.

Ще один приклад упередженості: біографія прозектора медичної хімії, приват-доцента

В. Ф. Кистяківського – брата професора О. Ф. Кистяківського. У 1873 р. він захистив докторську дисертацію «Материалы для физиологии пищеварения и усвоения белковых веществ». Після дворічного перебування за кордоном читав лекції, вів практичні заняття з патологічної хімії. На початку 1887 р. В. Ф. Кистяківський подав прохання про надання йому посади екстраординарного професора. Попечитель С. П. Голубцов звернувся до ректора університету М. К. Рененкампа з проханням дати характеристику В. Ф. Кистяківському. Ректору була цікава думка проф. В. Б. Томса, але той у цей час перебував у Празі (протягом вересня 1883 р. – січня 1884 р. був деканом медичного факультету). Хоча логічно було запитати точку зору проф. В. А. Субботіна, який був деканом університету з січня 1884 р. до січня 1888 р. 20 грудня 1887 р. в уїдливому тоні дав відповідь В. Б. Томса, підкреслюючи, що він не вірить у те, що Університету Св. Володимира може загрожувати небезпека – надання можливості викладати В. Ф. Кистяківському, адже той був лише «laborant», який готував хімічні препарати, а для цього багато розуму не потрібно. Не дивно, що після цього В. Ф. Кистяківський подав у відставку. Зауважимо, що за більше ніж 12 років викладацької діяльності він підготував лише два повідомлення – у 1873 та 1877 рр., що було явно недостатньо для отримання посади екстраординарного професора [15, а. 16–19, 21 зв.].

10 жовтня 1888 р. приват-доцент І. В. Радзимовський у доповідній записці до попечителя В. В. Вельянінова-Зернова прохав зарахувати його в штатні викладачі будь-якого університету. При цьому він пояснив, що через небажання проф. Ф. К. Бернгаупта вести лекції по кафедрі хірургічної патології із десмургією та з ученням про вивихи й переломи, він та приват-доцент М. О. Рогович читали їх без оплати, лише за гонорар (з 1886 р. студенти-медики платили гонорар в сумі 75 коп. за тижневу годину замість 1 руб.). Для навчання не вистачало допоміжних засобів (мікроскопів, інструментів, апаратів). Обидва приват-доценти працювали ще й ординаторами хірургічної госпітальної клініки. М. О. Рогович був «професорським стипендіатом». Він мав відрядження до Галле, Тюбінгену, Бреславля (Вроцлава), де відвідував лекції відомих професорів, поглиблюючи свої знання. Проводив операції в Київській лікарні Червоного Хреста.

З 1887/88 навчального року І. В. Радзимовський разом із М. О. Роговичем почав вести обов'язкові лекції з хірургічної патології та терапії V–VI семестрів. Крім того, читав хірургічну діагностику студентам VII–VIII семестрів (5 год. щотижня). Якщо в навчальному півріччі заняття відвідували 54 студенти, то навесні 1888 р. – 115 студентів. Деякі з них під наглядом І. В. Радзимовського та М. О. Роговича робили операції, лікували оперованих осіб.

М. О. Рогович мав 9 наукових праць, у тому числі 7 – німецькою мовою. В «Университетских известиях» була надрукована його вступна лекція

«Введение в курс общей хирургии». І. В. Радзимовський був автором 6 наукових праць. Із кінця листопада 1888 р. до кінця березня 1889 р. комісія в складі 6 професорів вивчала їхні наукові праці та аналізувала проведені вступні лекції. На думку В. В. Подвисоцького і С. Чир'єва, деякими статтями німецькою мовою М. О. Рогович забезпечив собі наукове ім'я. Проф. Ф. К. Борнгаупт назвав одну з проведених операцій М. О. Роговичем справжньою «образою» для будь-якого хірурга. Він не погоджувався із високою оцінкою праць М. О. Роговича В. В. Подвисоцьким.

15 квітня 1889 р. попечитель Київського навчального округу В. В. Вельямінов-Зернов доповів Міністерству народної освіти, що М. О. Роговича можна направляти в будь-який університет, крім Університету Св. Володимира, лише з тієї причини, що в навчальному закладі відсутня вакансія професора. Тому він став екстраординарним професором Томського університету на кафедрі хірургічної патології й терапії [11, а. 1–4, 5–7, 18–30 зв, 61 зв.].

В 1889 р. Університетом Св. Володимира було прийнято кадрове рішення за «формулою» міністра народної освіти І. Д. Делянова. Він заявив у 1887 р.: «Краще мати на кафедрі викладача із середніми здібностями, ніж особливо обдаровану людину, яка, однак, незважаючи на свою ученість, впливатиме на розум молоді неналежним способом». Попечитель В. В. Вельямінов-Зернов одержав на початку 1889 р. листа з Санкт-Петербурга (підпис був нерозбірливий), у якому автор прохав допомогти в переході на службу приват-доцентом до Університету Св. Володимира хірурга, доктора медицини із м. Дерпта Б. К. Червінського. Останній давав згоду працювати без будь-якої оплати.

Автор листа, знаючи ставлення влади до осіб неросійської національності, писав: хоч Б. К. Червінський поляк, римокатолик, але він не володіє навіть польською мовою, налаштований у проросійському дусі. Відгуки про нього дерптських професорів – відмінні. Його позитивно характеризував і київський професор Ф. К. Борнгаупт. Ректор М. К. Ренненкамф виклав Міністерству народної освіти свою думку щодо Б. К. Червінського. Він писав, що за більше ніж 30-річне перебування в університеті впевнився, що поляки завжди впливали негативно на суспільні настрої. Навіть якщо деякі з них і були байдужими до політики, то все рівно знаходилися під впливом ксьонзів або своїх сімей. Студенти оточували викладачів-поляків, як стверджував ректор, «особливим ореолом уваги, овацій і популярності». Об'єктивним було зауваження М. К. Ренненкамфа щодо невеликої кількості наукових праць Б. К. Червінського та якості їх написання. Він наполягав на тому, щоб Б. К. Червінському відмовили, адже таке рішення стане пересторогою для іншого поляка – доктора медицини, відомого лікаря, киянина Румашевича, який теж мав бажання працювати в Університеті Св. Володимира. Міністерство народної освіти відмовилося також направити Б. К. Червінського в інший університет, крім київського [6, а. 1–7].

4 червня 1892 р. приват-доцент кафедри акушерства та гінекології В. О. Добронравов (якого вважали «лікарем від бога») подав прохання попечителю Київського навчального округу В. В. Вельямінову-Зернову, у якому йшла мова про надання йому посади екстраординарного професора. Приват-доцентом він став ще у вересні 1875 р. Вів оперативне акушерство (4 год. щотижня), практичні заняття з оперативного акушерства (2 год. щотижня) і діагностику жіночих хвороб (2 год. щотижня). Крім того, фінансував пропедевтичну поліклініку жіночих хвороб. За 20 років науково-педагогічної роботи В. О. Добронравов підготував 45 статей. Але проф. Г. О. Рейн назвав більшість із них компілятивними, а в докторській дисертації «О местном лечении послеродовых заболеваний» (1873 р.) знайшов «фундаментальні недоліки». У проведених ним в 1875 р. та 1887 р. вступних лекціях Г. О. Рейн теж помітив грубі помилки та відмітив погане знання лектора анатомії фізіології та гістології. Утім, крім нього, на них ніхто не звернув уваги. Неабияке обурення викликав у рецензента цілком доречний розділ «Гігієна молодят» у програмі навчального курсу гігієни для жіночих навчальних закладів 1889 р., що склав В. О. Добронравовим. Тому прохання не було підтримане попечителем, хоча, на думку ректора Ф. Я. Фортинського, В. О. Добронравов вирізнявся серед інших претендентів на посаду екстраординарного професора своєю працелюбністю та старанністю, і це давало можливість йому обійняти посаду. Безуспішною виявилася й друга спроба В. О. Добронравова в кінці грудня 1893 р. отримати посаду.

Дістав аналогічну відмову в січні 1894 р. приват-доцент кафедри акушерства, жіночих і дитячих хвороб І. В. Троїцький. Він прохав надати йому посаду екстраординарного професора поза штатом без оплати. Мотиви такого рішення влади виглядали алогічними з рішеннями щодо інших претендентів на вакантні посади медичного факультету. І. В. Троїцький був доктором медицини, автором «Курса лекций о болезнях детского возраста» (у двох частинах) обсягом більше 500 сторінок. Читав лекції з курсу «Дитячі хвороби» (2 год. щотижня), «Прийом хворих дітей» (2 год. щотижня), вів практичні заняття (1 год. щотижня). У 1892 р. була опублікована критично-аналітична стаття І. В. Троїцького «Дозировка лекарственных средств в детском возрасте», у якій було відзначено, що таблиці дозування ліків для дітей, складені багатьма вченими, неточні, суперечливі й вимагали перегляду [9, а. 2–12 зв.; 16; 17]. У 1902 р. вчений перейшов до Харківського університету, де одержав посаду професора. У цьому навчальному закладі він протягом 11 років боровся за відкриття кафедри дитячих хвороб.

Майже через 22 роки після закінчення медичного факультету майбутній академік Ф. Г. Яковський очолив кафедру лікарської діагностики. Приват-доцентом університету він став у 1885 р., але пробну лекцію «Значение бактериологии в диагностике и терапии внутренних болезней» прочитав лише через сім років. Через скрутні матеріальні

умови працював у лікарні Києво-Подільської духовної школи, асистентом на приватних прийомах у професора К. Г. Трітшеля. Двічі побував за кордоном, створив бактеріологічну лабораторію. Вів курс «Клінічна мікроскопія й бактеріологія», у тому числі – для військових лікарів, розробив метод перкусії грудної клітки «ялинкою». Ф. Г. Яковський був засновником вітчизняної фтизіатрії та одним із лідерів Київської терапевтичної школи [19, с. 95–97; 18, с. 6–8].

Періодично в університеті виникали складнощі щодо виплати винагороди приват-доцентам через брак необхідних коштів. 20 жовтня 1898 р. медичний факультет запропонував не виплачувати їм грошей, але з такою пропозицією не погодилася вчена рада. Якщо виникала потреба в заохоченні приват-доцентів, які вели обов'язкові лекції, факультет передбачав оплату з розрахунку по 100 руб. за піврічну годину. Утім рада зауважила, що винагороду потрібно надавати приват-доцентам і за необов'язковими навчальними курсами. Це рішення вчена рада продублювала в січні 1901 р., назвавши прізвища 12 приват-доцентів, які вели необов'язкові курси [14, с. 18, 26; 4, а. 25 – 25 зв.]

У кінці XIX століття для приват-доцентів отримання гонорару не могло бути надійним джерелом заробітку, тому що багато студентів або звільнялися від оплати, або не могли своєчасно її вносити. В архівах знаходиться багато прохань від студентів, особливо медичного та юридичного факультетів, що стосувалися відтермінування оплати, а також звільнення від неї. Мотиви однотипні: «крайня потреба», «вследствие крайней моей несостоятельности» [12, а. 15, 90].

Отже, проблема подальшого існування приват-доцентури хвилювала медичний факультет. Це пояснювалося тим, що на службі знаходилися ті приват-доценти, які не були призначені Міністерством народної освіти та які не отримували визначеної оплати. Факультет був зобов'язаний вивчати їхню роботу, щоб вирішити питання про надання дозволу проводити заліки, про визначення винагороди й черговість її отримання.

Список літератури

1. Дело о замещении вакантных кафедр в университете // РДІА в СПб., ф. 733, оп. 149, спр. 325. – 573 арк.
2. Коляденко Е. В. Страницы истории. Сергей Петрович Томашевский / Е. В. Коляденко // Український журнал дерматології, венерології, косметології (К.). – 2011. – № 2. – С. 114–117.
3. Личный состав Университета Св. Владимира к 1-му января 1884 гражданского года // Университетские известия (К.). – 1883. – № 12. – С. 125–139.
4. О вознаграждении приват-доцентов // РДІА в СПб., ф. 733, оп. 151, спр. 201. – 253 арк.
5. О допущении доктора медицины С. П. Томашевского к чтению лекций студентам Медицинского факультета Университета Св. Владимира в

качестве приват-доцента // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 52, спр. 40. – 11 арк.

6. О недопущении доктора медицины Бронислава Червинского, как поляка- католика, к преподаванию в Университете Св. Владимира в качестве приват-доцента // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 87, спр. 116. – 7 арк.

7. О состоянии кафедр в Университете Св. Владимира // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 87, спр. 6654. – 111 арк.

8. По вопросу о зачете полугодий студентам медицинского факультета Университета Св. Владимира, слушавшим лекции по кожным и сифилитическим болезням, читанные приват-доцентом Томашевским // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 262, спр. 7. – 5 арк.

9. По ходатайству доцента Университета Св. Владимира доктора медицины Добронравова о вознаграждении его в звание экстраординарного профессора, по такому же ходатайству и приват-доцента Троицкого // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 58, спр. 115. – 17 арк.

10. По ходатайству д-ра Медицины Василия Образцова о допущении его к чтению лекций в Университете Св. Владимира в качестве приват-доцента, в удовлетворении коего отказано // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 262, спр. 6. – 9 арк.

11. По ходатайству приват-доцентов университета Св. Владимира Роговича и Радзимовского о предоставлении штатной должности преподавателей по кафедре хирургической патологии // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 54, спр. 115. – 61 арк.

12. По ходатайству студентов относительно взимания платы за слушание лекций // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 147, спр. 6. – 236 арк.

13. Приват-доценты по Уставу университетскому 23 августа 1884 г. и о поручении им преподавания по вакантным кафедрам // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 87, спр. 6700. – 55 арк.

14. Протокол заседания Совета Императорского Университета Св. Владимира 16 декабря 1898 года // Университетские известия (К.). – 1899. – № 5. – С. 14–32.

15. С перепискою по разным предметам истребующим отельного производства // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 262, спр. 1. – 22 арк.

16. Троицкий И. Дозировка лекарственных средств в детском возрасте / И. Троицкий // Университетские известия (К.). – 1892. – № 4. – С. 1–72.

17. Троицкий И. Дозировка лекарственных средств в детском возрасте / И. Троицкий // Университетские известия (К.). – 1892. – № 5. – С. 37–74.

18. Феценко Ю. І. Корифей української медицини – академік Феофіл Гаврилович Яновський (до 150-річчя від дня народження Ф. Г. Яновського) / Ю. І. Феценко, В. М. Мельник, А. М. Приходько // Український пульмонологічний журнал (К.). – 2010. – № 2. – С. 5–11.

19. Шипулін В. П. Академік Ф. Г. Яновський: грані особистості / В. П. Шипулін, Д. Назаренко, О. Ю. Заславський // Гастроентерологія (К.). – 2014. – № 2. – Т. 52. – С. 93–101.